

DEMOGRĀFIJAS PROBLĒMAS UN RISINĀJUMI

Labklājības ministrija
2013.gada 11.marts

2013.GADĀ ĪSTENOTIE PASĀKUMI VALSTS ATBALSTA PALIELINĀŠANAI ĢIMENĒM AR BĒRNIEM

Pabalstu izmaiņas 2013.gadā

Atbalsta veids	Saņēmiji	Ilgums	Apmērs (Ls) 2012. gadā	Apmērs (Ls) 2013. gadā	Pieaugums
Bērņa kopšanas pabalsts	nestradājošie vecāki	1 dzimē 1 gada vecumam	50	100	2 reizes
Bērņa kopšanas pabalsts	vecāki	no 1 -1,5 gadam	30	100	70%
Piemaksa par diviem vai vairākiem bērniem (par katru nekombinēti papildus bērņa kopšanas pabalsta vai vecāku pabalsta apmēram)	vecāku vai bērņa kopšanas pabalsta saņēmji	1 dzimē 1 gada vecumam	50	100	divas reizes
		no 1-1,5 gada vecumam	30	100	70%
Vecāku pabalsts (minimālais apmērs)	strādājošie vecāki	1 dzimē 1 gada vecumam	63	100	37 Ls
Maternitātes pabalsts (apmēra ierobežojums)	strādājošie vecāki	56-70 dienas pirms un 56-70 dienas pēc dzimēšanas	11,51 dienu un 50% no summas virs 11,51	23,02 dienu un 50% no summas virs 23,02	divas reizes
Vecāku pabalsts (apmēra ierobežojums)	strādājošie vecāki	1 dzimē 1 gada vecumam	11,51 dienu un 50% no summas virs 11,51	23,02 dienu un 50% no summas virs 23,02	divas reizes
Paternitātes pabalsts (apmēra ierobežojums)	strādājošie vecāki	10 dienas	11,51 dienu un 50% no summas virs 11,51	23,02 dienu un 50% no summas virs 23,02	divas reizes

2013.GADĀ ĪSTENOTIE PASĀKUMI VALSTS ATBALSTA PALIELINĀŠANAI ĢIMENĒM AR BĒRNIEM

Sociālās apdrošināšanas iemaksu un nodokļu izmaiņas 2013.gadā

Atbalsta veids	Saņēmji	Ilgums	Apmērs (Ls) 2012. gadā	Apmērs (Ls) 2013. gadā	Pieaugums/samazinājums divas reizes
Sociālās apdrošināšanas iemaksu veikšana no valsts pamatbudžeta un speciālā budžeta	vecāki, kuri kopj bērnu līdz 1,5 gada vecumam	līdz 1,5 gada vecumam	50	100	
Iedzīvotāju ienākuma nodokļa likme	strādājošie	---	25%	24%	1%
Iedzīvotāju ienākuma nodokļa atvieglojumi par apgādājamiem imenes locekļiem, t.sk., bērniem	strādājošie	bērniem līdz 18/24 gadiem	70	80 (no 2013.gada 1.jūlija)	10 Ls
Nekustama pašuma nodoklis	daudzbērnu imenes	par bērniem līdz 18 gadiem	100%	50%	divas reizes, bet ne vairāk par 300 Ls mēnes

2013.GADĀ ĪSTENOTIE PASĀKUMI VALSTS ATBALSTA PALIELINĀŠANAI ĢIMENĒM AR BĒRNIEM

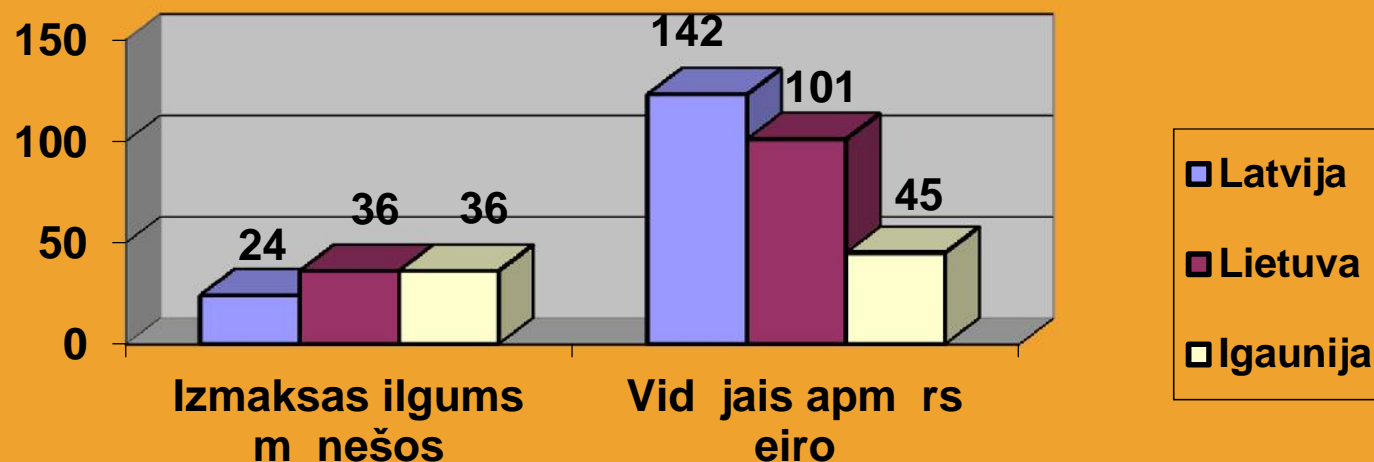
Citi pasākumi 2013.gad					
Atbalsta veids	Saņēmji	Ilgums	Apmērs (Ls) 2012. gad	Apmērs (Ls) 2013. gad	Pieaugums/ samazinājums
Valsts atbalsts pašvaldību PII rindu likvidāšanai	Vecāki, kuri bērns nav uzņemts pašvaldību PII	1,5 -4 gadi	---	līdz 100	līdz 100 Ls
Atbalsts mācību līdzekļu iegādei	2013.gad - 230 191 skolnieks	mācību gada garum	----	6,26 uz vienu izglotājamo	6,26 Ls
Atbalsts brīvpusdienu nodrošināšanai 2. klases izglotajamiem	2. klases izglotajamie	mācību gada garum	----	0,80 uz vienu izglotājamo	0,80 Ls

ĪSTENOJOT IEPRIEKŠ MINĒTOS PASĀKUMUS, TIKA IZPILDĪTI ŠĀDI VIENOŠANĀS PROTOKOLA PUNKTI

× 1.punkts
pusotra

× paaugstināt
100 Ls mēn

× paaugstināt
b rniem
100 Ls mēn

× turpināt BKP izmaksas b rniem 1,5-2 gadu vecum

BKP izmaksa tiks turpināta 2013.-2014.gad (30 Ls mēnes), kam īstenojot pasākumu „Valsts atbalsts pašvaldību PII rindu likvidāšanai”, kā arī citus pasākumus b rniem pieskatīšanas pakalpojumu jomā, vecākiem netiks pilnībā nodrošināta PII un citu alternatīvu b rniem pieskatīšanas pakalpojumu pieejamība

× ***2.punkts: valsts atbalsts PII rindu likvid šanai***

× izpilde turpinās: saskaņā ar MK 2012.gada 5.novembra sēdes protokolu, VARAM un IZM sadarbībā ar LM un FM:

1) jānosaka finansējuma apmērs un nosacījums izmaksu daļai segšanai par bērniem 1,5-4 gadu vecumā, kuri uzņemti rindā un nesaņem pakalpojumu pašvaldības izglītības iestādē, valsts atbalsta izmaksai no 1.septembra

2) jāizstrādā grozījumi, lai no 2014.gada nodrošinātu pašvaldības PII rindu likvidāšanu

× VARAM ir izstrādājis MK noteikumu projektu par valsts atbalsta piešķiršanu izglītības iestādēm, kuri ir reģistrēti rindā, bet nesaņem pakalpojumu pašvaldības pirmsskolas izglītības iestādē. Valsts atbalsts ir paredzēts no 2013.gada 1.septembra līdz 31.decembrim

× VARAM plāno izsludināt MK noteikumu projektu VSS 2013.gada 14.martā, un līdz 2013.gada 31.maijam iesniegt izskatīšanai Ministru kabinetam

× IZM ir izveidota darba grupa un notiek grozījumu projektu izstrāde normatīvajam regulējumam 2014.-2015.gadam

× **3.punkts: IIN atvieglojuma par apg d b esošu personu apm ra palielin šana**

× no 1.j lija IIN atvieglojuma par apg d b esošu personu apm rs tiks paaugstin ts l dz 80 Ls m nes

× **4.punkts: atbalsts m c bu l dzek u ieg dei**

× 2013.gad pieš irts atbalsts m c bu l dzek u ieg dei 230 t kst. b rnu (6,26 Ls uz vienu skol nu), finans juma apjoms 2013.gad – 1,1 milj.Ls, 2014.gad – pl nots 1,6 milj.Ls (7 Ls uz vienu skol nu)

× **5.punkts: N N atvieglojumi daudz b rnu imen m**

× 2013.gad N N summa samazin ma par 50% no nodok a summas, bet ne vair k par 300 Ls, par dz vojam m m j m un t m piekrit go zemi personai, ja šai personai (pašai vai kop ar laul to) vai t s laul tajam taks cijas gada 1.janv r ir tr s vai vair k b rnu vecum l dz 18 gadiem

× **6.punkts un nenumur tais punkts:**

- × izvērtēt pabalstu sistēmu ar mērķi no 2014.gada 1.janvāra īstenot šādus vecāku pabalsta piešķiršanas nosacījumus:
- × pabalsta izmaksas pagarināšana līdz bērna 1,5 gada vecumam
- × no valsts pamatbudžeta finansētā universālā bēzes pabalsta ieviešana
- × sociāli apdrošinātām personām uz iemaksām balstīts pabalsta apmērs, no kura summa, kas atbilst bēzes pabalstam, tiek finansēta no valsts pamatbudžeta, bet starpība starp aprītināto pabalsta apmēru un bēzes pabalstu tiek finansēta no speciāli sociālās apdrošināšanas budžeta
- × paredzot iespēju saņemt pabalstu ar strādājošiem vecākiem, izvērtējot pabalsta apmēra izmaiņas šādā gadījumā
- × bērna kopšanas un vecāku pabalsta minimālo apjomu līdz 1,5 gada vecumam pakāpeniski palielināt līdz 70%

6.punkta izpildei tika veikts BKP un vec ku pabalsta sist mas izv rt jums, izstr d ti risin jumu varianti un veikti provizoriski apr ņini, kas tika apspriesti:

- × ar koal cijas darba grupu Labkl jbas ministrijas organiz taj san ksm 2013.gada 18.febru r**
- × Saeimas Budžeta un finanšu (nodok u) komisijas Demogr fijas lietu apakškomisijas s d 2013.gada 19.febru r**
- × koal cijas Sadarb bas padomes s d 2013.gada 8.mart**

j izv rt optim l risin juma varianta stenošanas so i, emot v r pabalstu sist mas ietekmi uz dzimst bu, nodarbin t bu un dzimumu l dzties bu, k ar 2014.gada fisk lo telpu

BĒRNA KOPŠANAS PABALSTA UN VECĀKU PABALSTA MINIMĀLĀ APMĒRA PAAUGSTINĀŠANA

Pabalstu apmērus problemātiski sasaistīt ar minimālās algas apmēru

- tiks apgrūtināta pabalstu un minimālās algas apmēru pārskatīšana
- grūti prognozēt minimālās algas apmēra izmaiņas 2014.gadā un turpmākajos gados
- minimālās algas apmērs nav saistīts ar ģimeņu pamatvajadzību apmierināšanu

Alternatīvs risinājums

- pabalstu apmēru procentuālā sasaiste ar nabadzības riska sliekšni – 60% no mājsaimniecību rīcībā esošo ienākumu mediānas pārrēķinātas uz ekvivalento patērētāju, kas ir regulāri CSP pārskatāmais rādītājs (2011.gadā – 156,6 Ls, prognoze 2013.gadam – aptuveni 180 Ls)

Lai 2014.gadā paaugstinātu bērna kopšanas pabalsta apmēru par bērna kopšanu līdz 1,5 gada vecumam un vecāku pabalsta minimālo apmēru no 100 Ls līdz 140 Ls mēnesī, no valsts pamatbudžeta papildus būs nepieciešami

8,8 milj.Ls

BKP UN VECĀKU PABALSTA SISTĒMAS PĀRVEIDE, ŅEMOT VĒRĀ VIENOŠANĀS PROTOKOLA NOSACĪJUMUS

**paaugstināt bērna kopšanas pabalsta apmēru par bērna kopšanu līdz 1,5 gada vecumam un vecāku pabalsta minimālo apmēru no 100 Ls līdz 140 Ls mēnesī
pagarināt vecāku pabalsta izmaksas periodu līdz 1,5 gadam**

**mainīt vecāku pabalsta finansēšanu
pabalsta summa, kas mēnesī
apmēram – 140 Ls, tiek finansēta
Savukārt pabalsta izmaksai
mēnesī pārsniedz minimālo
sociālās apdrošināšanas**

**Papildu valsts
pamatbudžeta izdevumi
aptuveni 30 milj.Ls,
sociālais
apdrošināšanas
budžeta izdevumu**

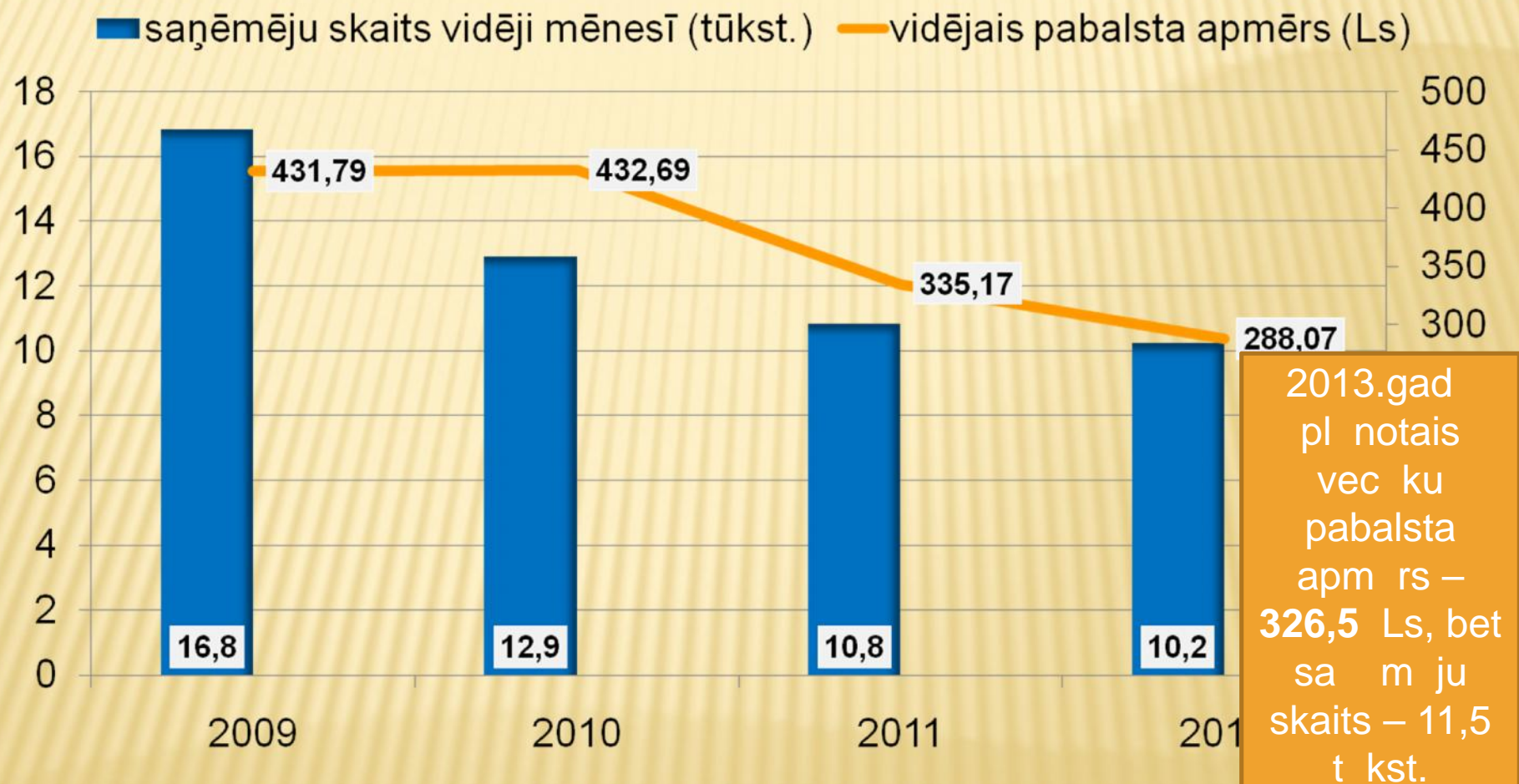
**- vecāku pabalsts – 70% no personu
algas līdz bērna 1,5 gada vecumam, kamēr 4 milj.Ls atrodas
BKA**

**- ja persona ir nodarbināta bērna kopšanas laikā, vecāku
pabalsts tiek piešķirts minimālajā apmērā**

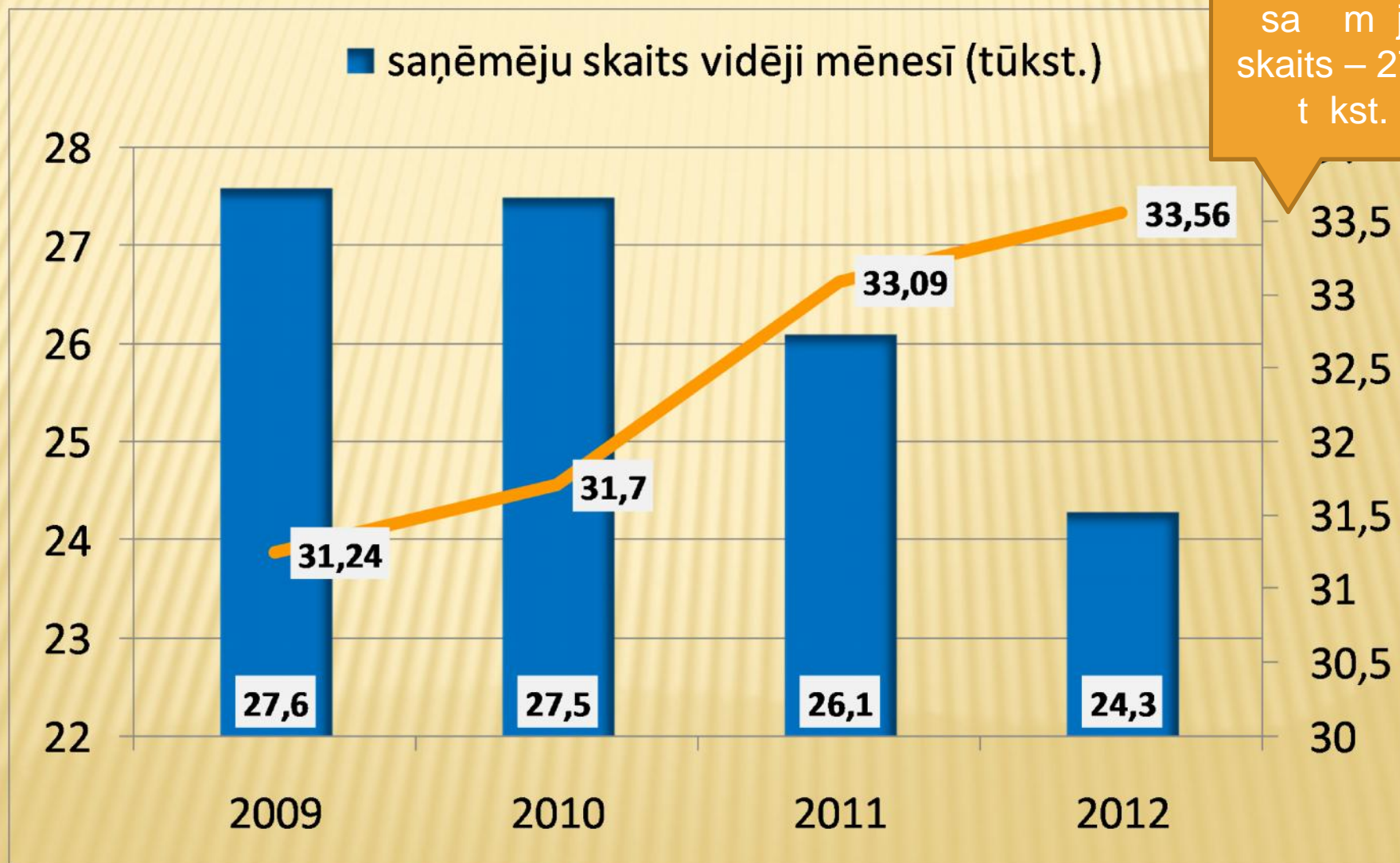
× **7.punkts: atbalsts br vpusdienu nodrošin šanai 2. klases izgl tojamiem**

× 2013.gad nodrošin ts atbalsts br vpusdienu nodrošin šanai 2.klases izgl tojamiem (0,80 Ls dien uz vienu skol nu), finans juma apjoms 2013.gad – 1,14 milj. Ls

VECĀKU PABALSTA SAŅĒMĒJU SKAITS UN APMĒRS

BĒRŅU KOPŠANAS PABALSTA SAŅĒMĒJU SKAĻA APMĒRS

2013.gad
pl notais
BKP
apm rs –
73,3 Ls, bet
sa m ju
skaits – 27,2
t kst.

PABALSTU UN CITI ATBALSTA LĪDZEKĻI

Bērni vecumā līdz gadam

- Valsts pabalstu veidā sniedzamais atbalsts: vecāku pabalsts (vidmēn. 288 Ls) vai bērnu kopšanas pabalsts 100 Ls mēnesī
- PII vai subsidētā bērnu aprūpes pakalpojumi nav pieejami

Bērni vecumā no gada līdz 1,5 gadiem

- Valsts pabalstu veidā sniedzamais atbalsts: bērnu kopšanas pabalsts 100 Ls mēnesī un īmenes valsts pabalsts 8 Ls mēnesī
- PII vai subsidētā bērnu aprūpes pakalpojumi nav pieejami

Bērni vecumā no 1,5 gada līdz 2 gadiem

- Valsts pabalstu veidā sniedzamais atbalsts: bērnu kopšanas pabalsts 30 Ls mēnesī un īmenes valsts pabalsts 8 Ls mēnesī
- no 2013.gada 1.septembra tiks nodrošināts valsts atbalsts pašvaldību PII rindu likvidāšanai (atbalstu līdz 100 Ls mēnesī) pie šīs privātā pakalpojuma sniedzājam

POZITĪVI RĀDĪTĀJI 2012.GADĀ

Dzimstības
pieaugums par
3,6%

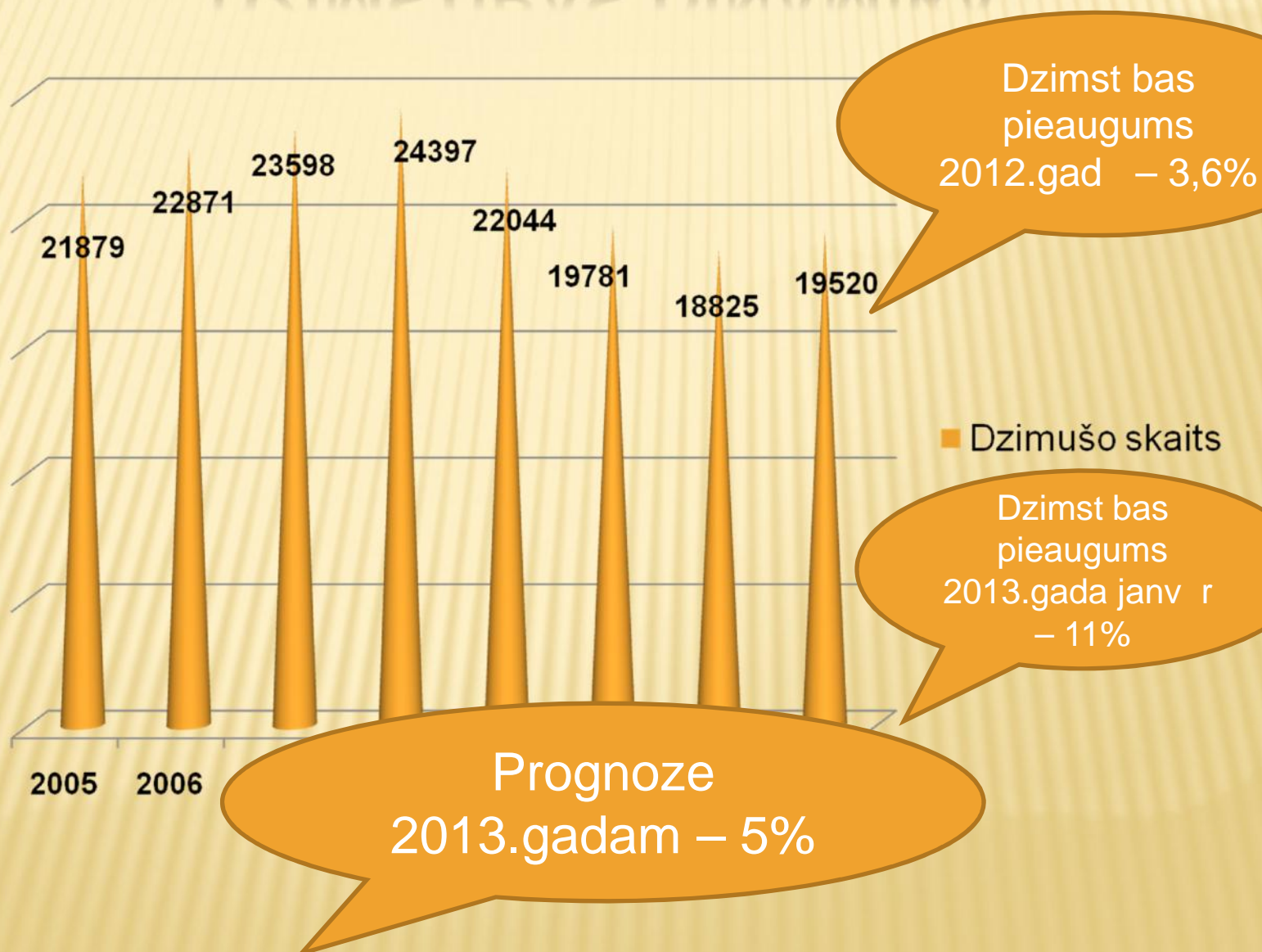
Bezdarbības
līmeņa
samazinājums
līdz 10,5%
decembrī

Trīsdesmit
personu
skaita
samazinājums
par 31%

DZIMSTĪBAS DINAMIKA

Saska ar ANO Starptautisk B rnu fonda 2012.gada p t juma datiem Latvijai ir vieni no slikt kajiem b rnu nabadz bas r d t jiem

B rni pirm liel k grupa starp tr c gaj m person m valst (2012.gad 37 692 jeb 35%)

2011./2012.m.g. form laj b rnu apr p iek auto b rnu patsvars b rnu 1-2 gadu vecum kopskait bija tikai 36%

Zema PII un alternat vu b rna apr pes pakalpojumu pieejam ba

Summ rais dzimst bas koeficients 2010.gad Latvij bija 1,17 – viens no zem kajiem rad t jiem ES valst s un Baltijas valst s (Lietuv - 1,55, Igaunij – 1,63)

Vieni no zem kiem dzimst bas rad t jiem ES/EEZ valst s

Turpmākās rīcības izvērtējums

Konsekventi jāturpina valsts atbalsta palielināšana ģimenēm ar bērniem, padarot to mērķētāko un efektīvāko nabadzības un ienākumu nevienlīdzības samazināšanai

Šobrīd ir problemātiski noteikt optimālo risinājuma variantu vecāku pabalsta un BKP apmēru paaugstināšanai un piešķiršanas nosacījumu pilnveidošanai:

1) liela bērnu skaitam no gada vecuma nav pieejami PII pakalpojumi, kā arī valsts atbalsts pašvaldību PII rindu likvidēšanai tiks ieviests tikai no 2013.gada 1.septembra un tā ietekme izpaudīsies turpmākajos gados (ietekmi iespējams novērtēt tikai *ex post* 2014.-2015.gadā)

2) grūti noprognozēt, cik efektīvi 2013.gadā īstenojamie pasākumi atbalsta palielināšanai ģimenēm ar bērniem ietekmēs dzimstību, kopsakarā ar nodarbinātību un citiem demogrāfiskiem faktoriem

EDSO statistikas datu un pētījumu analīze:

vecāku darba un īpašnieku dzīvības atbildības (subsīdijas būvniecības pakalpojumi būvniecības darbu veikšanai) intensīva veicināšana dzimstību nekārtība un pabalstu piešķiršana. ES dalībvalstīs, kur šādi tiek plaši pielietoti šādi pasākumi, pieredze viennozīmīgi parāda, ka tajās ir augsts kārdzimis un sieviešu nodarbinātība un dzimstība.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums:

Augsts sieviešu nodarbinātības līmenis bieži vien iet rokā ar augstu dzimstību līmeni, ja ir dotas iespējas saskaņot darbu ar īpašnieku dzīvību. Vecāku pabalsta un būvniecības kopšanas pabalsta sistēmu pilnveidošana jāvirzās kopsakarīgi ar to pasākumu īstenošanu, kas saistīti ar profesionālo un īpašnieku dzīvību (būvniecības aprūpes struktūru kvalitāti, nodarbinātību un mājokļu politiku).

Pabalstu paaugstināšana, vienlaikus nenodrošinot vecāku darba un īpašnieku dzīvības atbildības – PII pieejamību un subsīdijas būvniecības pakalpojumiem, nevar ilgtermiņā efektīvi veicināt sieviešu nodarbinātību un dzimstību.

VECĀKU PABALSTA UN BĒRNA KOPŠANAS PABALSTA SISTĒMAS ES/EEZ VALSTĪS

Bērna kopšanas pabalsta sistēma (vai alternatīva visp. ienākumu finansētā sistēma)	Vecāku pabalsta sistēma (sociālās apdrošināšanas sistēma)	Jauktā pabalstu sistēma (bērna kopšanas pabalsts un vecāku pabalsts)	Valstī nav ieviesti pabalsti bērna kopšanas gadījumam, bet tiek piemēroti alternatīvie valsts atbalsta līdzekļi
Somija (alternatīvs pab.)	Beļģija	Igaunija	Kipra
Bulgārija			Dānija
Čehija			Itālija
Francija			Latvija
			Litvija
Zviedrija (alternatīvs pab.)			Malta, Portugāle
			Šveice, Spānija

Vecāku pabalsts ir ieviests 11 valstīs. Visizplātītākais modelis – universālā (konstantā apmēra) pabalsta piešķiršana vecākiem. Vecāku pabalsta vidējais izmaksas ilgums ir 15 mēneši (minimālais ilgums – 6 mēneši Beļģijā; maksimālais – 24 mēneši Ungārijā).

Ienākumu atvietoējuma vidējais līmenis ir 85% no personas iepriekšējiem ienākumiem (minimālais apmērs – 67% no apdrošināšanas iemaksu algas Vācijā; maksimālais – 100% no apdrošināšanas iemaksu algas Norvēģijā, Igaunijā, Lietuvā, Slovēnijā).

PALDIES PAR UZMANĪBU!